

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних економічних умов діяльність підприємств потребує не лише забезпечення їх ефективного функціонування, але й розробки такої системи управління, при якій зміна чинників навколишнього середовища суттєво не впливала б на економічну діяльність суб'єктів господарювання. Тому забезпечення безпеки їх розвитку, зокрема в умовах фінансово-економічної кризи, є важливим завданням.

Теорія економічної безпеки підприємства отримала широке висвітлення в українській економічній науці порівняно недавно – на початку 90-х років минулого століття, а відтак активні наукові дослідження у цій важливій для розвитку підприємництва сфері проводяться лише упродовж останніх двадцяти років.

Дослідження соціально-економічної безпеки на різних рівнях економіки присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема поняття та проблеми СЕБ закладено у наукових працях таких дослідників, як: Д. Ковальова, В. Забродського, Г. Козаченка, Г. Назарової, Л. Пашнюка, Н. Паліги, Ю. Світличної, В. Шликова, та багато інших.

Нині більшість учених підтримують визначення терміна «безпека», викладеного в ст. 1 Закону України «Про безпеку» № 2446-1 від 5 березня 1992 р.: «безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз» [1].

Економічну безпеку підприємства можна розглядати як одну з складових загального поняття «безпека».

З точки зору Д. Ковальова, соціально-економічна безпека підприємства визначається як «захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути різні варіанти погроз або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності» [2, с. 48].

З цим погоджується і В. Шликов, що розглядає соціально-економічну безпеку підприємства як «...стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних погроз» [3, с. 33].

Проте трохи інше розуміння економічної безпеки підприємства наводить В. Забродський, який трактує СЕБ як "кількісну і якісну характеристику властивостей фірми, що відображає здатність розвитку в умовах виникнення зовнішньої і внутрішньої економічної загрози" [4, с.35].

У цілому можна виділити декілька підходів різних авторів до визначення економічної безпеки підприємства (ЕБП) (рис. 1.2) [5].

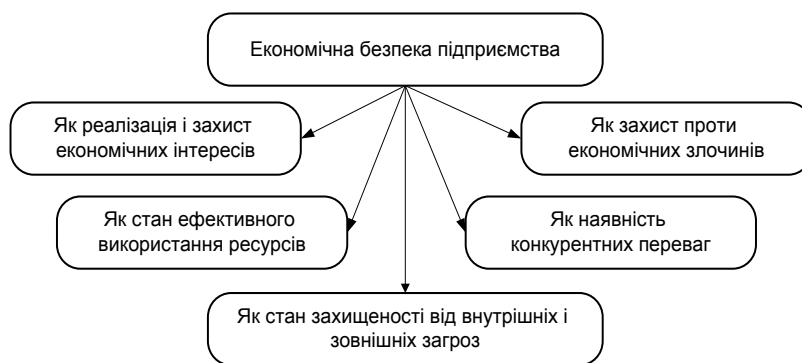

Рисунок 1. Підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства»: Джерело [5]

Причини виникнення загроз економічній безпеці підприємства обумовлені, з одного боку, чинниками загальноекономічного характеру (макрорівень), що здійснюють негативний вплив на значну кількість господарюючих суб'єктів, а відтак, загрожують і національній економічній безпеці. З іншого, чинниками, пов'язаними з непередуманістю та неефективністю прийнятих управлінських рішень керівництвом самого підприємства (мікрорівень).

Всі ці загрози порушують соціально-економічну безпеку підприємства і дають значний збій у його функціонуванні на ринку. Тож управлінському персоналу необхідно постійно працювати над удосконаленням рішень, які можуть надати безпеку підприємству.

Для кожного підприємства система економічної безпеки досить індивідуальна, залежить від розмірів підприємства та його можливостей.

Як правило, підприємства малого бізнесу користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних підприємств (консалтингових, охоронних, детективних, тощо). Підприємства середнього бізнесу можуть користуватися комбінованою системою економічної безпеки, спираючись на можливості і ресурси власних підрозділів безпеки та, в міру необхідності, залучаючи зовнішні організації. Великим підприємствам доцільно

створювати повноцінну систему економічної безпеки з власною службою та потужними ресурсами [6, с.18].

Головним завданням фахівців цієї служби – це збирання та відстеження даних щодо ризиків на підприємстві, оцінювання соціально-економічного стану підприємства, як у внутрішньому так і зовнішньому середовищі, а також своєчасне виявлення можливих загроз об'єкту підприємництва [7].

Так у своїй праці Н. Б. Паліга та Ю. В. Світлична виділяють три складові економічної безпеки підприємства для боротьби із внутрішніми та зовнішніми загрозами, кожна з яких виконує свої завдання та функції:

1) Техніко-технологічна: підвищення ефективності використання основних фондів підприємства, зменшення рівня морального та фізичного зносу (для внутрішніх загроз). Поширення використання інноваційних технологій у виробничому процесі, впровадження технологій енергозбереження (для зовнішніх загроз).

2) Фінансова: Підвищення рівня ліквідності підприємства, підвищення ефективності використання власного капіталу (для внутрішніх загроз). Активізація маркетингової діяльності, диверсифікація ринків збуту, освоєння нових видів продукції (для зовнішніх загроз).

3) Кадрова: Стимулювання трудової активності, залучення кваліфікованої робочої сили (для внутрішніх загроз). Активізація діяльності в напрямку посилення соціального захисту працівників (для зовнішніх загроз) [8].

Для забезпечення власної безпеки підприємство має такі засоби: технічні (охороно-пожежні системи, відеоапаратура тощо); організаційні (створення спеціалізованих підрозділів чи структур, які забезпечуватимуть безпеку підприємства, а також система управління); інформаційні (комп'ютери, захисні мережі і сама інформаційна продукція, у т.ч. необхідна для прийняття рішень інформація); фінансові, без яких і функціонування системи безпеки буде неможливим; правові (у т.ч. розробка локальних правових актів з питань функціонування системи управління та забезпечення безпеки); кадрові (передусім, достатня кількість персоналу, який займається питаннями безпеки, його професіоналізм); інтелектуальні (залучення висококласних спеціалістів і науковців дозволяє запроваджувати нові системи безпеки). Варто зазначити, що ці засоби потребують комплексного поетапного застосування [6, с.19].

Підсумовуючи вищесказане, слід відзначити, що економічна безпека підприємства є складним та багатовекторним поняттям, про що свідчить різноманіття наукових підходів до його сутності та класифікації загроз, які на неї безпосередньо впливають.

До першочергових завдань, покликаних нейтралізувати загрози та попередити зниження рівня економічної безпеки підприємства можна віднести створення системи економічної безпеки, розробку способів уникнення можливих загроз та напрямків мінімізації негативних впливів.

Список літератури:

1. Назарова Г. Передумови створення системи кадрової безпеки підприємства / Г. Назарова // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. — 2010. — Вип.15. — С. 34–37.
2. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины – 1998. – № 10. – С. 48-52.
3. Шлыков В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В. В. Шлыков – СПб: "Алетейя", 1999. – 142 с.
4. Забродский В. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрясли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 15-16. – С.35-37.
5. Коваленко К.В. Основи створення комплексної системи економічної безпеки підприємства: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / К.В. Коваленко // Електронні наукові фахові видання. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2008_3/20%20.pdf.
6. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / С.В. Філіппова, О.С. Дашковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). –С. 17-21. – Режим доступу: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>.
7. Грунин О.А. Экономическая безопасность предприятия / О.А. Грунин, С.О. Грунин. – СПб., 2002. – 160 с.
8. Паліга Н.Б. Шляхи запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній безпеці промислового підприємства / Н.Б. Паліга, Ю. В. Світлична // Економіка промисловості. – 2011. – № 1. – С.197-202.